

Cái quạt

“Dụng chi tắc hành, xả chi tắc tàng” nghĩa là dùng thì làm, không dùng thì cất.

Mạc Đĩnh Chi(1280-1346) tự Tiết Phu làm quan đời [Trần Anh Tông](#), tướng mạo xấu xí nhưng thông minh. Lần kia đi sứ sang Tàu, vua Nguyên thách đề thơ vịnh cái quạt, ông viết ngay. Trong đó có câu: “...dụng chi tắc hành, xả chi tắc tàng...” vua Nguyên cảm phục phong chức “Lưỡng quốc trượng nguyên” (trạng nguyên 2 nước).

Câu trên thâm thúy vì ẩn nhiều nghĩa do cái quạt (mở ra thì khuấy động cả gió, xếp lại thì yên tĩnh như không) gợi nên một triết lý. Xin tạm nêu vài ý trong “triết lý cái quạt”.

Ý thứ nhất: Người quân tử hữu dụng ở chỗ: được dùng thì nên việc, không được dùng thì chẳng phải đồ bỏ đi.

Ý thứ hai: Người quân tử gặp thời thì ra tay tế thế, không gặp thời thì lui về sống đạo nhân. Dù không ngồi vào cái ghế quyền lực, cũng có thể sống có ích cho xã hội bằng vốn kiến thức và đức độ của mình.

Ý thứ ba: Người quân tử không bao giờ vươn ra mãi, có lúc co lại. Vươn và co có tính toán. Ví dụ “*thiên hạ hữu đạo tắc hiện, thiên hạ vô đạo tắc ẩn*”, nghĩa là lúc xã hội sống có luân thường thì ra, lúc xã hội vô luân thì ẩn; hoặc lúc đất nước cần thì vung gươm, lúc hòa thịnh thì lui ẩn v.v...

Nhiều người thất bại vì cứ vươn ra mãi mà không biết tự co lại, cứ thắng mãi mà không biết tự thua, đã ở trên còn bức hiếp kẻ dưới, cứ “ăn trên ngồi trốc” mà không biết từ chức, cứ động hoài mà không biết tịnh, cứ sống thối gia trưởng mãi mà không nghĩ đến vợ con, bị hạ không đành lòng cứ ngày đêm nản chí đến hư đời hoặc bị mất ghế thì nổi loạn lộ cả mặt thật, lúc nào cũng muốn “ăn thua đủ” với người bằng chiêu bài “phải biết đấu tranh”... mà không nhìn thấy việc lớn.

Không điều gì mà Đức Chúa Giêsu Kitô không dạy con cái, ví dụ: “*Trước khi dâng của lễ... hãy để của lễ lại trước bàn thờ, đi làm hoà với người anh em...*”...*hãy liệu làm hoà với kẻ thù ngay lúc còn đi dọc đường với nó...*” (Mt 5,23). “*Ai hạ mình xuống sẽ được nâng lên...*” (Lc 14,11). v.v... Chính Người lúc ra (giảng dạy, làm phúc) lúc vào (câu nguyện nơi thanh vắng), tất cả đều có chủ định.

Triết lý cái quạt là triết lý của sự phối hợp cương-như, động-tĩnh, hiện-ẩn trong mọi lãnh vực. Nhiều người biết vươn, nhưng ít người biết co lại vì ai cũng muốn hiển vinh, quyền uy, giàu sang... bền vững. Không biết tự co Trời sẽ bắt co, khi đó sẽ cảm thấy rất đau khổ. Có người tự co suốt đời này để được vươn mãi ở đời sau.